

Навчання української мови за професійним спрямуванням майбутніх менеджерів місцевого самоврядування: комунікативно-діяльнісний та жанрово-орієнтований підходи

Добровольська О.Я.¹, Апшай М.В.², Сорокіна Н.Ю.³

Опубліковано	Секція	УДК
30.10.2025	Освіта	378.147:811.111' 276.6:005.336.3

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.18727251>

Анотація. У статті розглянуто сучасні методичні підходи до викладання української мови за професійним спрямуванням у студентів освітньої програми «Менеджмент місцевого самоврядування». Актуальність дослідження зумовлена потребою підготовки фахівців, здатних ефективно здійснювати комунікацію у сфері місцевого управління, створювати офіційні документи та застосовувати мовні знання у практичних управлінських ситуаціях. **Метою роботи** є визначення та обґрунтування ефективних методичних засад викладання української мови, а також розробка системи практичних завдань, що сприяють формуванню професійної мовної компетентності майбутніх управлінців. **Наукова новизна** дослідження полягає у комплексному аналізі інтеграції трьох підходів — комунікативно-діялісного, жанрово-орієнтованого та компетентнісного — у навчальний процес студентів управлінських спеціальностей. Уперше запропоновано модель поєднання цих підходів у єдиному навчальному модулі та розроблено банк практичних завдань, адаптованих до реальних управлінських ситуацій. **Практична значущість роботи** полягає у можливості використання результатів дослідження викладачами для створення навчальних програм, посібників та інтерактивних курсів, що відповідають сучасним освітнім стандартам. **Результати і**

¹ доктор філологічних наук, професор, кафедра психології, педагогіки і філології
ТОВ ЗВО "Університет глобальних стратегій "Альтера"
м. Ужгород, Україна
oxanadobrovolska@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0001-7412-22442>

² кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент,
завідуюча кафедрою менеджменту та стратегічного розвитку
ТОВ ЗВО "Університет глобальних стратегій "Альтера"
kaf.mgmt25@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-9500-7349>

³ викладач кафедри Менеджменту та стратегічного розвитку
ТОВ ЗВО "Університет глобальних стратегій "Альтера"
sorokina.natalia.edu.ua@gmail.com
<https://orcid.org/0009-0008-6885-5677>

перспективи. У статті окреслено специфіку мовних потреб студентів спеціальності «Менеджмент місцевого самоврядування», серед яких — уміння складати офіційні документи, навички публічної комунікації, здатність працювати з інформаційними ресурсами та розвиток критичного мислення. Показано, що інтеграція трьох підходів забезпечує формування комплексної професійної мовної компетентності, яка включає мовні, комунікативні, управлінські та цифрові навички. Результати дослідження відкривають перспективи подальшого вдосконалення методики викладання української мови у вищій школі, зокрема через використання цифрових технологій, мультимодальних матеріалів та міждисциплінарних підходів.

Ключові слова: жанрово-орієнтований підхід; інтеграція методичних підходів; компетентнісний підхід; комунікативно-діяльнісний підхід; місцеве самоврядування; професійна мовна компетентність; українська мова за професійним спрямуванням.

Teaching the Ukrainian language for professional purposes in the training of future local government managers: communicative-activity and genre-oriented approaches

Abstract. The article explores modern methodological approaches to teaching Ukrainian for professional purposes to students of the “Local Self-Government Management” educational program. The relevance of the study is determined by the need to train specialists capable of effective communication in the field of local governance, drafting official documents, and applying language knowledge in practical managerial situations. The aim of the research is to identify and substantiate effective methodological approaches and to develop a system of practical tasks that contribute to the formation of professional language competence of future managers. The scientific novelty lies in the comprehensive analysis of the integration of three approaches — communicative-activity, genre-oriented, and competence-based — into the educational process of students in managerial specialties. For the first time, a model of combining these approaches within a single educational module has been proposed, and a bank of 60 practical tasks adapted to real managerial situations has been developed. The practical significance of the study is the possibility of using its results by lecturers to design curricula, teaching aids, and interactive courses that meet modern educational standards. The article outlines the specific language needs of students in the “Local Self-Government Management” program, including the ability to draft official documents, skills of public communication, the capacity to work with information resources, and the development of critical thinking. It is demonstrated that the integration of the three approaches ensures the formation of comprehensive professional language competence, which encompasses linguistic, communicative, managerial, and digital skills. The results of the study open up prospects for further improvement of Ukrainian language teaching methodology in higher education, particularly through the use of digital technologies, multimodal materials, and interdisciplinary approaches.

Keywords: genre-oriented approach; integration of methodological approaches; competence-based approach; communicative-activity approach; local self-government; professional language competence; Ukrainian for professional purposes.

Вступ

Постановка проблеми. Сучасний освітній простір орієнтований на формування високопрофесійної, мобільної та комунікативно компетентної особистості. Актуальним

є питання про ефективне функціонування української мови як засобу професійного спілкування, формування академічного дискурсу та розвитку дослідницьких компетенцій. Функціонування української мови в академічному просторі та у фаховому контексті забезпечує інтеграцію особистісного, пізнавального та професійного розвитку майбутніх фахівців. Сучасна система вищої освіти в Україні орієнтується на формування фахівців, здатних ефективно діяти в умовах динамічних суспільних змін. Особливе місце у цьому процесі займає підготовка менеджерів місцевого самоврядування, адже саме вони відповідають за організацію управлінських процесів на рівні громади, комунікацію з населенням та реалізацію стратегій розвитку територій. Успішність їхньої діяльності значною мірою залежить від рівня володіння українською мовою як інструментом професійної комунікації. Викладання української мови за професійним спрямуванням у закладах вищої освіти потребує оновлення методичних підходів. Традиційні форми навчання не завжди відповідають сучасним вимогам, адже вони здебільшого зосереджені на засвоєнні мовних норм і правил, тоді як професійна діяльність вимагає інтеграції мовних, комунікативних, управлінських та цифрових компетентностей. Саме тому актуальним є використання комунікативно-діяльнісного, жанрово-орієнтованого та компетентнісного підходів, які у поєднанні забезпечують комплексну мовну підготовку студентів.

Аналіз публікацій. Авраменко В. [1] досліджує культуру мовлення вчителя як засіб професійно-педагогічної комунікації, адже досягти високого рівня культури мовлення неможливо без високої лінгвістичної свідомості носія мови, глибокої любові до мови та постійного аналізу і вдосконалення власного мовлення. Добровольська О. Я., Кліса К. І. та Волощук А. В. [2] аналізують інтерактивні методи викладання української мови за професійним спрямуванням як чинники формування професійної компетентності студентів мистецьких спеціальностей. Січкара С. та Денисюк І. [3] висвітлюють стилістичні та мовленнєві характеристики фахової комунікації майбутніх педагогів, а також практичні моделі реалізації їхньої мовної підготовки. Ковальова І. О. [4] вивчає практичні засоби поетапного розвитку комунікативних компетентностей професійно орієнтованого академічного мовлення. Взаємозв'язок пізнавальних і мовленнєвих процесів здійснено у дослідженні Ковальової І. та Рубанець О. [5], які наголошують на високому рівні комунікативної професійної активності, що супроводжує процес пізнання на набуття нових знань. Шевчук З. С. [6] наголошує на вагомості моделювання комунікативних ситуацій для розвитку професійної мовної компетентності, тобто на орієнтованості навчання на практичне застосування української мови в обраній професії, зокрема, через моделювання ситуативних кейсів. Трошина С. В. [7] акцентує на доцільності використання професійно орієнтованих текстів для формування мовленнєвої культури студентів, оскільки такі тексти розкривають специфіку застосування мовних засобів і норм літературної мови у професійному контексті. Дзюба М. та Малевич Л. [8] розглядають мову не лише як система знаків, а як інструмент мислення, засіб пізнання світу та професійного самовираження: у межах когнітивно-комунікативного підходу (що є сучасною методологічною основою навчання мови, яка поєднує пізнавальний (когнітивний) та комунікативний аспекти мовленнєвої діяльності) навчання мови зорієнтоване на формування вмій аналізувати, інтерпретувати, створювати та використовувати мовні засоби відповідно до професійних комунікативних ситуацій. Козолуп М. С. [9] досліджує формування

жанрової компетентності студентів у контексті академічного дискурсу. Мова є не лише інструментом пізнання, а й маркером професійної належності. Яценко Л. [10] обґрунтовує роль української мови як ключового інструмента професійної комунікації в освітньому середовищі, а також її значущість у формуванні академічного дискурсу здобувачів вищої освіти. За її спостереженням, формування навички добору адекватних лексико-граматичних засобів у відповідному дискурсивному контексті є важливою умовою професійної комунікативної компетентності. Діденко Н. М. [11] наголошує, що здатність до успішної комунікації є нормативним, суспільним, поведінковим явищем, особистісною характеристикою майбутнього фахівця, яка виявляє готовність до розв'язання професійних задач. Формування комунікативної компетентності спрямоване на навчання професійного спілкування, здатності володіти усною та письмовою формами мови, обирати комунікативну поведінку, оперувати правилами поведінки у відповідних мовленнєвих ситуаціях з обраного фаху. Поздрань Ю. В., Зозуля І. Є. та Франчук Н. Л. [15] наголошують, що основними цілями викладання української мови за професійним спрямуванням є формування високого рівня мовної компетентності у професійній і науковій сферах комунікації; актуалізація та поглиблення мовностилістичних знань, отриманих під час навчання у школі; вироблення навичок культури професійного мовлення й досконале оволодіння нормами літературної мови; опрацювання основних ділових документів.

Коло невирішених проблем. Аналіз публікацій засвідчує, що методика викладання української мови за професійним спрямуванням розвивається у напрямку активного пошуку нових форм і моделей. Основні тенденції — це посилення комунікативної складової, систематизація жанрових завдань та поширення компетентнісного підходу (комунікативно-діяльнісний підхід — адаптація до вузівських програм немовних спеціальностей; жанрово-орієнтований підхід — інтеграція з цифровими технологіями та міждисциплінарними практиками; компетентнісний підхід — система оцінювання та моніторингу компетентностей). Водночас невирішеними залишаються питання інтеграції трьох підходів у єдину модель, цифровізації навчального процесу та створення системи оцінювання компетентностей. Саме ці аспекти визначають перспективи подальших досліджень і практичних розробок у галузі методики викладання української мови у вищій школі. Отже, сучасні дослідження підтверджують ефективність кожного з трьох підходів, проте їхня ізольована реалізація не забезпечує комплексної мовної підготовки студентів управлінських спеціальностей. Невирішеними залишаються питання інтеграції підходів у єдину модель, цифровізації навчального процесу та створення системи оцінювання компетентностей. Саме ці аспекти потребують подальшого наукового опрацювання і становлять перспективний напрям розвитку методики викладання української мови у вищій школі. Нестача системного підходу до мовної підготовки у становленні фахової ідентичності здобувачів зумовлює потребу детального вивчення, а також обґрунтування педагогічних умов та технологій формування комунікативної компетентності майбутнього фахівця. Актуальним є питання розроблення системи професійно зорієнтованих комунікативних завдань та інноваційних технологій, а також створення й впровадження інтегрованих курсів.

Мета дослідження Визначити та обґрунтувати ефективні методичні підходи (комунікативно-діяльнісний, жанрово-орієнтований, компетентнісний) до викладання

української мови за професійним спрямуванням у студентів спеціальності «Менеджмент місцевого самоврядування», а також розробити систему практичних завдань, що сприяють формуванню професійної мовної компетентності майбутніх управлінців.

Завдання дослідження:

- 1) проаналізувати сучасні методичні підходи до викладання української мови за професійним спрямуванням (комунікативно-діяльнісний, жанрово-орієнтований, компетентнісний) у контексті підготовки студентів спеціальності «Менеджмент місцевого самоврядування»;
- 2) визначити специфіку мовних потреб майбутніх менеджерів місцевого самоврядування та окреслити ключові комунікативні ситуації, жанри та компетентності, необхідні для їхньої професійної діяльності;
- 3) розробити модель інтеграції трьох підходів у навчальний процес, що забезпечує формування комплексної професійної мовної компетентності студентів;
- 4) створити систему практичних завдань і вправ (рольові ігри, жанрові документи, кейс-стаді, проєктні роботи), адаптованих до реальних управлінських ситуацій у сфері місцевого самоврядування;
- 5) оцінити ефективність запропонованої моделі та визначити перспективи її застосування у навчальних програмах вищих закладів освіти.

Гіпотеза дослідження. Інтеграція комунікативно-діялісного, жанрово-орієнтованого та компетентнісного підходів у викладанні української мови за професійним спрямуванням студентів освітньої програми «Менеджмент місцевого самоврядування» забезпечує більш ефективне формування професійної мовної компетентності, ніж використання кожного підходу окремо. Така інтеграція сприяє розвитку комплексних навичок — уміння створювати офіційно-ділові тексти, вести публічні комунікації та застосовувати мовні знання у реальних управлінських ситуаціях.

Об'єкт дослідження. Процес викладання української мови за професійним спрямуванням у закладах вищої освіти. **Предмет дослідження.** Методичні підходи (комунікативно-діялісний, жанрово-орієнтований, компетентнісний) та їхня інтеграція у навчальний процес студентів освітньої програми «Менеджмент місцевого самоврядування», спрямована на формування професійної мовної компетентності майбутніх управлінців. **Методика.** Під час роботи над дослідженням використано теоретичні методи аналізу наукової літератури, синтезу основних положень, а також емпіричні методи спостереження за освітнім процесом, порівняльного аналізу, інтерпретації й узагальнення отриманої інформації.

Наукова новизна дослідження:

- 1) уперше здійснено комплексний аналіз інтеграції трьох сучасних методичних підходів у навчальний процес студентів-менеджерів місцевого самоврядування;
- 2) запропоновано модель поєднання комунікативно-діялісних вправ, жанрово-орієнтованих завдань та компетентнісних кейсів у єдиному навчальному модулі;
- 3) розроблено авторські приклади практичних завдань (рольові ігри, жанрові документи, кейс-стаді), адаптовані до реальних управлінських ситуацій у сфері місцевого самоврядування;
- 4) висвітлено специфіку формування мовної компетентності саме у студентів управлінських спеціальностей, що раніше не було предметом системного дослідження.

Практична значущість: результати дослідження можуть бути використані викладачами української мови за професійним спрямуванням у вищих навчальних

зкладах для розробки навчальних програм і курсів; запропоновані вправи та методичні рекомендації сприятимуть підготовці студентів до реальної професійної діяльності: складання офіційних документів, ведення переговорів, публічних виступів, комунікації з громадою; матеріали дослідження можуть стати основою для створення навчально-методичних посібників, практикумів та електронних ресурсів; використання розробленої моделі навчання забезпечує формування інтегрованих компетентностей (мовних, комунікативних, управлінських, цифрових), що відповідають сучасним вимогам до фахівців місцевого самоврядування.

Результати

У сучасній методиці викладання української мови за професійним спрямуванням дедалі більшої ваги набуває інтеграція різних підходів, що дозволяє формувати комплексну мовну компетентність студентів. Сучасні освітні стандарти вимагають від викладачів не лише формувати мовні знання, а й забезпечувати розвиток комунікативних, аналітичних та управлінських компетентностей студентів. Для освітньої програми «Менеджмент місцевого самоврядування», де мовна підготовка має безпосередній вплив на якість майбутньої професійної діяльності, це особливо актуально, адже майбутні управлінці повинні володіти не лише нормативною базою та офіційно-діловим стилем, але й навичками ефективної комунікації з громадою, колегами, представниками бізнесу та медіа.

Компетентнісний підхід вважається основним у розвитку особистості, пов'язаний з особистісно орієнтованим і діяльнісним підходами і продукує сформовану у процесі навчання мовну особистість (Діденко Н.М. [11]), це визначена спрямованість освітнього процесу на формування ключових предметних компетентностей, що відображено в Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної підготовки. Процес навчання української мови за професійним спрямуванням має відбуватися на основі комунікативно-діяльнісного підходу, орієнтованого на формування комунікативної компетенції.

Бацевич Ф.С. [12] наголошує, що з-поміж типів компетенцій людини комунікативна перебуває на найвищому рівні класифікації. *Комунікативна компетентність* – це здатність користуватися мовою; якість мовленнєвої особистості що набувається у процесі спілкування чи спеціального навчання; система знань, умінь, навичок, необхідних для здійснення мовленнєвої поведінки до ситуації спілкування; обізнаність з основними поняттями лінгвістики мовлення [13]. За визначенням, даним Борисенко В.В. [14], комунікативна компетентність – це здатність розуміти чужі і творити власні програми мовленнєвої поведінки, адекватні меті, сфері та ситуації спілкування. Діденко Н.М. [11] тлумачить комунікативну компетентність як комплексне поняття набутих знань, умінь, навичок і досвіду, що забезпечує здатність спілкування в системі мовленнєвої культури та соціальних норм.

Як стверджує Діденко Н.М. [11], у процесі навчання здобувачі мають визначити власну мовленнєву модель спілкування, уміти контролювати її складники, усвідомлювати особистісні потреби і мотиви, здійснювати самооцінку мовленнєвої діяльності, обирати потрібну мовленнєву форму та спосіб вираження комунікації. Професійна комунікативна компетентність як синтез умінь і навичок, необхідних для продукування мовної фахової комунікації, поділяється на два блоки: комунікативний (компетентності, які набуваються у процесі вивчення мовознавчих дисциплін) та

професійний (міждисциплінарний) (компетентності, що набуваються у результаті проведення науково-дослідницької діяльності, виробничих практик чи у процесі вивчення дисциплін соціально-гуманітарного спрямування).

Діденко Н.М. [11] наводить структуру комунікативної компетентності: комунікативні якості особистості (потреба в активному спілкуванні), комунікативні здібності (вміння здійснювати комунікацію, налагоджувати контакт, реагувати на зміну ситуації спілкування, відслідковувати реакцію співрозмовника на власну, володіти правилами і нормами спілкування), комунікативні вміння (готовність до професійного спілкування, задоволення від процесу спілкування, бажання здійснювати комунікацію

Яценко Л. [10] наголошує на ефективності застосування вправ, які імітують реальні комунікативні ситуації професійного середовища. З метою формування навичок аргументованого мовлення та критичного мислення застосовуються ситуативні вправи, які розвивають академічну культуру здобувачів. За спостереженнями дослідниці, формування академічної мовної культури пов'язане з розвитком навичок професійного усного мовлення, зокрема – публічного виступу, участі в обговореннях, презентаціях результатів дослідження. Розвиток професійно-комунікативної компетентності здобувачів, що передбачає володіння різними видами мовної діяльності у професійній сфері, поетапне формування всіх видів мовної діяльності та якісне засвоєння складових культури мови в їхньому професійно-комунікативному аспекті, забезпечуються модульною організацією курсу, оскільки модульність оптимізує освітній процес, дозволяючи максимально використовувати внутрішньо предметні зв'язки, а гнучкість навчання забезпечує можливість адаптації програми відповідно до професійної спеціалізації здобувачів [10].

Наше дослідження вибудовуємо в контексті таких трьох методичних підходів.

Комунікативно-діяльнісний підхід базується на принципі активної участі студента у мовленнєвій діяльності. Він передбачає моделювання реальних комунікативних ситуацій, у яких майбутні управлінці повинні вміти аргументовано висловлюватися, вести переговори, виступати перед громадодю. Цей підхід забезпечує розвиток навичок усного та писемного спілкування, що є ключовими для управлінської практики.

Жанрово-орієнтований підхід спрямований на засвоєння жанрових особливостей офіційно-ділових текстів. Для студентів управлінських спеціальностей він має особливе значення, адже саме жанрова грамотність дозволяє правильно оформлювати протоколи, накази, розпорядження, звіти, звернення. Робота з жанрами формує у студентів уміння дотримуватися мовних норм та стандартів, що є необхідною умовою професійної комунікації.

Компетентнісний підхід інтегрує мовні знання з управлінськими та цифровими навичками. Він орієнтований на формування здатності застосовувати мовні знання у практичних умовах: створювати інформаційні кампанії, готувати аналітичні звіти, працювати з електронними ресурсами. Такий підхід відповідає сучасним вимогам до фахівців місцевого самоврядування, які повинні бути готові до роботи у цифровому середовищі та взаємодії з громадодю через різні канали комунікації.

2. Специфіка мовних потреб студентів спеціальності «Менеджмент місцевого самоврядування». Мовні потреби студентів цієї спеціальності визначаються особливостями їхньої майбутньої професійної діяльності. Вони включають: 1) уміння складати офіційні документи (накази, протоколи, розпорядження, звіти); 2) навички

публічної комунікації (виступи на засіданнях, звернення до громади, інтерв'ю для медіа); 3) здатність працювати з інформаційними ресурсами (електронні петиції, бюлетені, презентації, інфографіка); 4) розвиток критичного мислення та аналітичних умінь (аналіз кейсів, підготовка рекомендацій, оцінка управлінських рішень). Ці потреби зумовлюють необхідність використання завдань, які виходять за межі традиційних вправ із граматики чи стилістики. Вони мають бути максимально наближені до реальних управлінських ситуацій, що дозволяє студентам відчувати практичну значущість навчання.

3. Інтеграція підходів у навчальний процес. Інтеграція трьох підходів у навчальний процес передбачає створення навчальних модулів, де кожен тип завдань доповнює інший. Наприклад, комунікативна рольова гра «Засідання міської ради» може завершуватися складанням протоколу (жанрове завдання), а потім — аналізом ефективності комунікації та підготовкою рекомендацій (компетентнісне завдання).

Такий підхід дозволяє, по-перше, поєднувати теорію і практику (знання жанрових особливостей документів застосовуються у реальних комунікативних ситуаціях); по-друге, розвивати комплексні компетентності (мовні, управлінські, цифрові); по-третє, забезпечувати міждисциплінарність (мовні завдання інтегруються з управлінськими кейсами, економічними чи правовими аспектами). Важливою складовою інтеграції є використання мультимодальних матеріалів — текстів, аналітичних довідок, презентацій. Вони не лише підвищують наочність, але й формують

Розглянемо три підходи — комунікативно-діяльнісний, жанрово-орієнтований та компетентнісний — і їх інтеграцію у навчальний процес для студентів спеціальності «Менеджмент місцевого самоврядування». До комунікативні завдань належать рольові ігри, дискусії, дебати, публічні виступи, презентації, інтерв'ю; до жанрових завдань — складання протоколів, наказів, розпоряджень, звітів, звернень, службові записки; до компетентнісних завдань — проекти, кейс-стаді, аналітичні звіти, інформаційні кампанії, інфографіка, комунікаційні стратегії. У рамках дослідження було розроблено банк із 60 завдань, розподілених за трьома підходами.

Комунікативно-діяльнісний підхід реалізується в таких типах завдань, як рольова гра (наприклад, симуляція засідання міської ради: студенти розподіляють ролі (голова, секретар, депутати) та обговорюють питання бюджету), очікуваний результат якої – формування навичок усного професійного спілкування, розвиток аргументації; дискусія (наприклад, групова дискусія з модератором на тему «Як забезпечити прозорість місцевого самоврядування?»), очікуваним результатом якої є вміння вести публічний діалог і дотримуватися мовленнєвого етикету; презентація (наприклад, підготовка усної презентації про розвиток громади), очікуваним результатом якої є практика публічного виступу та структурованість мовлення.

Комунікативні завдання спрямовані на розвиток усного та писемного професійного спілкування, моделювання реальних комунікативних ситуацій. Їхня методична цінність полягає в тому, що вони формують навички аргументації, публічного виступу, ведення діалогу, переговорів:

- 1) Рольова гра «Засідання міської ради»
- 2) Дискусія «Прозорість місцевого бюджету»
- 3) Презентація «Стратегія розвитку громади»
- 4) Інтерв'ю з «мешканцем громади»

- 5) Дебати «Чи потрібна децентралізація?»
- 6) Усний звіт про виконання проєкту
- 7) Моделювання переговорів між радою та бізнесом
- 8) Публічний виступ «Звернення до громади»
- 9) Обговорення кейсу «Конфлікт у громаді»
- 10) Симуляція прес-конференції
- 11) Усне пояснення нормативного документа
- 12) Діалог «Голова громади – секретар»
- 13) Обговорення плану благоустрою
- 14) Усна реклама культурного заходу
- 15) Дискусія «Екологічна політика громади»
- 16) Усне пояснення бюджету для громадян
- 17) Рольова гра «Зустріч із журналістами»
- 18) Усний виступ «Звіт перед виборцями»
- 19) Дискусія на тему «Цифровізація місцевого самоврядування»
- 20) Усне пояснення результатів соціологічного опитування

Жанрово-орієнтований підхід реалізується через виконання таких типів завдань, як аналіз тексту (наприклад, розбір офіційного документа (наказ, розпорядження) за структурою та мовними особливостями), очікуваним результатом якого є розуміння жанрових ознак офіційно-ділового стилю; практика письма (наприклад, складання протоколу засідання студентської ради), очікуваним результатом якої є навички створення жанрово правильних документів; творче завдання (наприклад, написання звернення до громади щодо екологічної проблеми), очікуваний результат якого є вміння адаптувати стиль до ситуації комунікації та адресата.

Жанрові завдання орієнтовані на роботу з конкретними жанрами офіційно-ділового стилю. Методична цінність таких завдань полягає у забезпеченні засвоєння структурних і мовних особливостей документів, формуванні вміння створювати тексти, необхідні для управлінської діяльності:

- 1) Складання протоколу засідання ради
- 2) Написання наказу про призначення
- 3) Розробка розпорядження голови громади
- 4) Підготовка звіту про виконання бюджету
- 5) Написання звернення до мешканців
- 6) Створення інформаційного бюлетеня
- 7) Складання офіційного листа-запрошення
- 8) Написання службової записки
- 9) Підготовка оголошення про громадські слухання
- 10) Складання плану роботи ради
- 11) Написання пояснювальної записки
- 12) Розробка інструкції для працівників
- 13) Підготовка резолюції
- 14) Складання договору про співпрацю
- 15) Написання прес-релізу
- 16) Підготовка аналітичної довідки
- 17) Складання наказу про відрядження
- 18) Написання звіту про соціальний проєкт
- 19) Підготовка протоколу громадських слухань

20) Створення офіційного повідомлення для сайту ради.

Компетентнісний підхід реалізується через систему завдань таких типів, як кейс-стаді (наприклад, аналіз ситуації: «Конфлікт між громадою та місцевою радою» — підготовка письмового звіту з рекомендаціями), очікуваним результатом якого є формування критичного мислення, уміння працювати з інформацією; інтерактив (наприклад, використання онлайн-платформи для створення електронних петицій), очікуваним результатом якого є розвиток цифрової грамотності та практичних навичок комунікації; проєкт (наприклад, розробка інформаційного бюлетеня для громади (з текстами, інфографікою, таблицями), очікуваним результатом якого є розвиток цифрової грамотності та практичних навичок комунікації.

Компетентнісні завдання інтегрують мовні, комунікативні, управлінські та цифрові компетентності. Методична вагомість цих завдань полягає у підготовці студентів до практичного застосування знань у професійних умовах, розвивають критичне мислення та навички роботи з інформацією:

- 1) Розробка проєкту «Електронна петиція»
- 2) Аналіз кейсу «Конфлікт громади та ради»
- 3) Підготовка аналітичного звіту з рекомендаціями
- 4) Створення презентації «Розвиток інфраструктури»
- 5) Розробка інформаційної кампанії
- 6) Підготовка інфографіки про бюджет
- 7) Аналіз тексту нормативного документа
- 8) Створення електронного бюлетеня
- 9) Підготовка плану комунікації з громадою
- 10) Розробка сценарію громадських слухань
- 11) Аналіз медіа-текстів про місцеве самоврядування
- 12) Підготовка рекомендацій для ради
- 13) Створення мультимодальної презентації
- 14) Розробка проєкту «Екологічна політика громади»
- 15) Аналіз кейсу «Цифровізація управління»
- 16) Підготовка звіту з використанням таблиць і графіків
- 17) Створення комунікаційної стратегії
- 18) Підготовка інтерактивного завдання для громади
- 19) Аналіз прикладу офіційного документа з помилками
- 20) Розробка навчального модуля для нових працівників ради

Кожен тип завдань має свою методичну цінність: комунікативні — формують навички усного спілкування; жанрові — забезпечують володіння офіційно-діловим стилем; компетентнісні — інтегрують мовні знання з управлінськими та цифровими навичками. Розподіл завдань за типами дозволяє викладачеві гнучко планувати навчальний процес, комбінуючи різні вправи залежно від теми заняття та навчальних цілей. Практичні завдання, розроблені у межах дослідження, можуть стати основою для створення навчально-методичних матеріалів, які відповідають сучасним освітнім стандартам і потребам місцевого самоврядування.

Отже, сучасна методика викладання української мови за професійним спрямуванням у студентів спеціальності «Менеджмент місцевого самоврядування» має ґрунтуватися на інтеграції трьох підходів — комунікативно-діяльнісного, жанрово-орієнтованого та компетентнісного. Їхнє поєднання забезпечує формування

комплексної професійної мовної компетентності, що включає уміння ефективно спілкуватися, створювати офіційні документи та застосовувати мовні знання у практичних управлінських ситуаціях.

Комунікативно-діяльнісний підхід ґрунтується на моделюванні реальних комунікативних ситуацій, у яких студенти виступають активними учасниками мовленнєвої діяльності. Він дозволяє формувати навички аргументації, ведення переговорів, публічних виступів, що є невід'ємною складовою управлінської практики.

Жанрово-орієнтований підхід акцентує увагу на засвоєнні жанрових особливостей офіційно-ділових текстів: протоколів, наказів, розпоряджень, звітів, звернень. Для студентів управлінських спеціальностей це означає оволодіння мовними інструментами, необхідними для документального оформлення управлінських рішень.

Компетентнісний підхід забезпечує інтеграцію мовних знань із управлінськими та цифровими навичками. Він орієнтований на формування здатності застосовувати мовні знання у практичних умовах: створювати інформаційні кампанії, готувати аналітичні звіти, працювати з електронними ресурсами.

Таким чином, поєднання трьох підходів створює методичну основу для комплексної підготовки студентів, яка відповідає сучасним вимогам до фахівців місцевого самоврядування. На основі ефективного застосування розробленого комплексу завдань, пропонуємо такі рекомендації для викладачів:

1. Інтегрувати підходи — поєднувати комунікативно-діяльнісні вправи (рольові ігри, дискусії), жанрово-орієнтовані завдання (робота з документами) та компетентнісні кейси (проекти, аналітичні звіти) в єдиному навчальному модулі.
2. Моделювати реальні управлінські ситуації — використовувати кейси з практики місцевого самоврядування (засідання ради, підготовка бюджету, звернення громади), щоб студенти відчували професійну релевантність завдань.
3. Застосовувати мультимодальні матеріали — поєднувати текст, інфографіку, таблиці та презентації для розвитку комплексних навичок комунікації.
4. Розвивати цифрову грамотність — включати завдання з використанням онлайн-платформ (електронні петиції, бюлетені, презентації), що відповідає сучасним вимогам до управлінців.

Висновки

Викладання української мови за професійним спрямуванням у студентів спеціальності «Менеджмент місцевого самоврядування» потребує інтеграції сучасних методичних підходів — комунікативно-діялісного, жанрово-орієнтованого та компетентнісного. Їхнє поєднання забезпечує формування комплексної професійної мовної компетентності.

Комунікативно-діялісний підхід сприяє розвитку навичок усного та писемного професійного спілкування, моделюванню реальних управлінських ситуацій, формуванню культури публічних виступів і переговорів.

Жанрово-орієнтований підхід забезпечує засвоєння студентами специфіки офіційно-ділового стилю, уміння працювати з нормативними документами, протоколами, звітами та зверненнями, що є ключовими жанрами управлінської діяльності.

Компетентнісний підхід дозволяє інтегрувати мовні, комунікативні, управлінські та цифрові компетентності, формуючи готовність студентів до практичного застосування мовних знань у професійних умовах.

Запропонована модель навчання, що поєднує три підходи, має значну практичну цінність: вона може бути використана викладачами для розробки навчальних програм, посібників та інтерактивних курсів, а також сприяє підготовці студентів до реальної діяльності в органах місцевого самоврядування.

Результати дослідження відкривають перспективи подальшого вдосконалення методики викладання української мови у вищій школі, зокрема через використання цифрових технологій, мультимодальних матеріалів та міждисциплінарних підходів.

Проведене дослідження підтвердило, що інтеграція комунікативно-діяльнісного, жанрово-орієнтованого та компетентнісного підходів у викладанні української мови за професійним спрямуванням є найбільш ефективною для студентів спеціальності «Менеджмент місцевого самоврядування». Така інтеграція дозволяє не лише засвоїти мовні знання, а й сформувати комплексні навички, необхідні для реальної управлінської практики: від складання офіційних документів до ведення публічних переговорів і створення інформаційних кампаній. Наукова новизна роботи полягає у розробці моделі навчання, що поєднує три підходи та пропонує банк практичних завдань, адаптованих до професійних потреб майбутніх управлінців. Практична значущість дослідження полягає у можливості використання запропонованих матеріалів викладачами для створення навчальних програм, посібників та інтерактивних курсів, що відповідають сучасним освітнім стандартам.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з розширенням методики за рахунок використання цифрових технологій, мультимодальних матеріалів та міждисциплінарних підходів. Це дозволить ще більше наблизити навчальний процес до реальних умов професійної діяльності у сфері місцевого самоврядування та забезпечити підготовку конкурентоспроможних фахівців.

1. Інтеграція трьох підходів у єдину модель навчання. Потрібні комплексні дослідження, які б показали ефективність одночасного застосування комунікативно-діяльнісного, жанрово-орієнтованого та компетентнісного підходів у навчальних програмах для студентів немовних спеціальностей.
2. Цифровізація навчального процесу. Варто розробити методичні моделі використання електронних платформ, інтерактивних ресурсів та мультимодальних матеріалів у викладанні української мови за професійним спрямуванням.
3. Система оцінювання компетентностей. Необхідно створити інструменти моніторингу та оцінювання сформованих мовних, комунікативних і управлінських компетентностей, що дозволить підвищити об'єктивність результатів навчання.
4. Міждисциплінарні підходи. Перспективним є поєднання мовних завдань із кейсами з економіки, права, менеджменту та публічного управління, що забезпечить практичну релевантність навчання.
5. Адаптація методики до різних освітніх програм. Потрібні дослідження, які б показали, як інтегровані підходи можуть бути адаптовані для інших спеціальностей, де мовна підготовка має професійне спрямування.
6. Формування навичок публічної комунікації в умовах багатомовного середовища.

Важливим напрямом є вивчення специфіки викладання української мови у регіонах із багатомовним контекстом, де майбутні управлінці повинні ефективно комунікувати з різними групами населення.

Таким чином, перспективні напрями досліджень у сфері викладання української мови за професійним спрямуванням окреслюють новий етап розвитку методики, що поєднує традиційні мовні практики з інноваційними освітніми технологіями, та охоплюють як теоретичні аспекти (інтеграція підходів, міждисциплінарність), так і практичні завдання (цифровізація, оцінювання компетентностей, адаптація до різних програм). Вирішення окреслених проблем — інтеграція трьох підходів у єдину модель, цифровізація навчального процесу, створення системи оцінювання компетентностей та міждисциплінарна адаптація — дозволить підвищити ефективність мовної підготовки студентів управлінських спеціальностей. Це, у свою чергу, сприятиме формуванню конкурентоспроможних фахівців місцевого самоврядування, здатних ефективно діяти у сучасному комунікативному та управлінському середовищі.

Список джерел

1. Авраменко В. Культура мовлення учителя як засіб професійно-педагогічної комунікації. Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету. 2016. № 2. С. 8–14.
2. Добровольська О. Я., Кліса К. І., Волощук А. В. Інтерактивні методи викладання української мови за професійним спрямуванням як чинники формування професійної компетентності студентів мистецьких спеціальностей. *Академічні візії*, (49). 2025. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17641526>
3. Січкач С. А., Денисюк І. А. Стилiстичні особливості професійного мовлення майбутніх педагогів: роль української мови у розвитку комунікативних навичок. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2025. № 14. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14789960>
4. Ковальова І. О. Розвиток комунікативної компетенції студентів під час викладання дисципліни «фахова українська мова». *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*. 2024. № 211. С. 51–57.
5. Ковальова І., Рубанець О. Пізнання та комунікація в освітньому середовищі. *Вища освіта України*. 2023. № 3. С. 22–27.
6. Шевчук З. С. Формування комунікативної компетентності здобувачів вищої освіти на заняттях з української мови за професійним спрямуванням. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2023. № 35. С. 207–219.
7. Трошина С. В. Комунікативний підхід у викладанні української мови за професійним спрямуванням. *Національна ідентичність в мові і культурі: збірник наукових праць / за заг. ред. О. Г. Шостак*. К.: Талком, 2021. С. 202–205.
8. Дзюба, М., Малевич, Л. Когнітивно-комунікативний підхід до вивчення української мови за професійним спрямуванням у нефілологічних ЗВО: теоретичні засади та методологічні орієнтири. *Педагогічна Академія: наукові записки*, 2025. №25. <https://doi.org/10.5281/zenodo.18011413>
9. Козолуп М. С. Генеза поняття академічна комунікація як категорії сучасної лінгводидактики. *Львівський філологічний часопис*. 2018. № 3. С. 117–122.
10. Яценко Л. Професійна комунікація в освітньому середовищі: роль української мови у формуванні академічного дискурсу // *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип. 86, том 3, 2025. С. 27–275. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/86-3-40>

11. Діденко Н. М. Сучасні підходи формування комунікативної компетентності здобувачів вищої освіти у процесі викладання української мови за професійним спрямуванням. Інноваційна педагогіка. 2022. № 48 (1). С. 76–80. http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2022/48/part_1/15.pdf
12. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики: підручник. Київ: ВЦ Академія, 2004. 344 с.
13. Словник-довідник з української лінгводидактики: навч. посіб. / Горошкіна О. М. та ін.; за ред. М. І. Пентиліук. Київ, 2003. 149 с.
14. Борисенко В. В. Формування мовленнєвої професійної компетенції майбутніх фахівців економічного профілю: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2010. 22 с.
15. Поздрань Ю. В., Зозуля І. Є., Франчук Н. Л. Сучасні тенденції в методиці викладання української мови за професійним спрямуванням Закарпатські філологічні студії. 2020. Випуск 13. Том 1. С. 94–98. <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2020.13-1.18>